

В. Р. Барський

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ОХОРОНУ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ

В умовах глобальної економічної конкуренції ЄС приділяє значну увагу охороні засобів індивідуалізації товарів європейських товаровиробників, в тому числі, охороні права на географічні зазначення. В рамках ЄС створено єдиний механізм реєстрації, використання та охорони прав на географічні зазначення продуктів харчування та алкогольних напоїв, який не залежить від особливостей правового регулювання цієї сфери в окремих країнах-членах ЄС.

Правова охорона засобів індивідуалізації суб'єктів господарювання, товарів та послуг належить до питань, які займають важливе місце у відносинах України з ЄС, а його значимість підкреслена в усіх правових актах, якими оформлені кожен з етапів двосторонніх відносин.

В структурі Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (далі – УПС), яка діяла з 01.03.1998 року по 01.09.2017 року, містився Розділ VI «Конкуренція, захист інтелектуальної, промислової і комерційної власності та співробітництво в сфері законодавства». Питання інтелектуальної власності регламентувалося також окремими нормами інших розділів УПС. УПС регулювала не тільки прикладні питання, але й доктринальні питання, зокрема, в спільній декларації стосовно статті 50 сторонами було визначено що термін англійською мовою «intellectual, industrial and commercial property» перекладається на українську мову як «інтелектуальна власність» [1].

Стратегія інтеграції України до ЄС, затверджена Указом Президента України (діяла з 11.06.1998 року по 07.07.2015 рік), передбачала комплекс заходів з наближення законодавства України

до законодавства ЄС. Серед заходів поступового приведення правової системи України у відповідність із європейськими стандартами важливе місце було відведено реформуванню законодавства про інтелектуальну власність [2].

Програма інтеграції України до ЄС, схвалена Указом Президента України (діяла з 14.09.2000 року по 07.07.2015 рік), встановлювала короткострокові, середньострокові та довгострокові пріоритети, а також конкретні організаційні заходи щодо реформування різних сфер суспільного життя та визначала найважливіші напрями адаптації законодавства України до законодавства ЄС, зокрема розділ 6.1.3. «Захист прав інтелектуальної власності» передбачав ревізію та оновлення українського законодавства в сфері інтелектуальної власності [3].

В 2004 році Верховна Рада України (далі ВРУ) на законодавчому рівні затвердила Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС (дії на теперішній час). Додаток до неї містить перелік актів законодавства України та *acquis* ЄС у пріоритетних сферах адаптації. Значну частину цього переліку складають акти в галузі охорони прав інтелектуальної власності (розділ 5), а також рекомендації щодо вдосконалення захисту прав інтелектуальної власності, зокрема, створення ефективних механізмів захисту прав та вдосконалення процесуальних процедур [4].

План дій «Україна – ЄС», схвалений в 2005 році Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ) та Радою з питань співробітництва між Україною і ЄС, містив окрему частину «Права інтелектуальної та промислової власності» та відносив забезпечення охорони прав інтелектуальної та промислової власності на рівні стандартів ЄС до ключових сфер реформування в Україні [5].

Підготовка до підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію) стала значним імпульсом до новелізації українського законодавства в сфері інтелектуальної власності, зокрема щодо охорони прав на географічні зазначення.

Угода про асоціацію передбачає створення Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Однією з

умов відкриття ринку ЄС для українських товаровиробників є гармонізація законодавства України та ЄС в сферах прямо або опосередковано пов'язаних із торгівлею, зокрема, в сфері охорони прав на географічні зазначення. В зв'язку з цим Україна зобов'язалась припинити використовувати близько 3000 географічних зазначень, які належать товаровиробникам з ЄС. Їх перелік міститься у Додатках XXII-C, XXII-D до Угоди про асоціацію [6, с. 70].

Підрозділ 3 «Географічні зазначення» Угоди про асоціацію встановив перехідний період для використання певних географічних зазначень для позначення продуктів, що походять з України, передбачив заснування Спільного підкомітету з питань географічних зазначень (Підкомітет GI) для вирішення суперечок стосовно географічних зазначень [7].

Набрання чинності Угодою про асоціацію привело до розробки КМУ Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію, який був затверджений Постановою від 25.10.2017 року № 1106 (далі – План заходів). Він складається з 1943 пунктів, 7 з яких передбачали організаційно-правові заходи, спрямовані на гармонізацію законодавства щодо прав на географічні зазначення України і ЄС та створення державного реєстру географічних зазначень [8].

На основі Плану заходів на початку 2018 року КМУ спільно з ВРУ направили і схвалили «Дорожню карту законодавчого забезпечення виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони на 2018-2019 роки» (далі – Дорожня карта) з 57 законопроектів, які перебувають на різних стадіях опрацювання у парламентських комітетах (як урядові, так і депутатські, спрямовані на імплементацію норм права ЄС). В документі наголошувалося на необхідності розробки нового спеціального закону про географічні зазначення [9].

На момент прийняття Дорожньої карти охорона прав на географічні зазначення забезпечувалась Законом України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16.06.1999 року. Реалізація Плану заходів та Дорожньої карти сприяла внесенню змін до Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України, а також до Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів». Останній перетерпів найбільших змін: він

змінив назву на «Про правову охорону географічних зазначень», і фактично був викладений у новій редакції, яка набрала чинності 01.01.2020 року [10].

Завдяки цьому комплексу змін відбулась часткова імплементація європейських стандартів щодо охорони прав на географічні зазначення до законодавства України та уніфікація його тезаурусу; була визначена компетенція органів державної влади України щодо реєстрації прав на географічні зазначення; створено Державний реєстр України назв місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів.

Незважаючи на законодавчі зміни, спрямовані на оптимізацію процедури реєстрації географічних зазначень, цей спосіб індивідуалізації товарів в Україні досі не використовується широко. Одна з головних перешкод – відсутність підзаконних актів, які регулюють розробку специфікації продукту, плану контролю якості продукту згідно зі стандартами ЄС тощо.

Література

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Міжнародний документ від 14 червня 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text (дата звернення: 21.04.2021).
2. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Стратегію схвалено Указом Президента України від 11 червня 1998 р. № 615/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text> (дата звернення: 21.04.2021).
3. Програма інтеграції України до Європейського Союзу: Програму схвалено Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. № 1072/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text> (дата звернення: 21.04.2021).
4. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#n161> (дата звернення: 23.04.2021).
5. План дій «Україна – Європейський Союз»: Міжнародний документ від 12 лютого 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text (дата звернення: 23.04.2021).

6. Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління. Звіт підготовлений у рамках проекту «Економічний компонент Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: професійний аналіз та публічна дискусія». URL: <https://www.eurointegration.com.ua/files/a/2/a2732e1-economic-ied.pdf> (дата звернення: 23.04.2021).

7. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародна угода від 30 листопада 2015 р. № 984_011. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 25.04.2021).

8. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

9. Дорожня карта законодавчого забезпечення виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони на 2018-2019 роки [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/karta-prioritetnikh-zakonoproektiv-ussferi-evropeyskoi-integratsii.pdf> (дата звернення: 26.04.2021).

10. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 16 червня 1999 року № 752-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 26.04.2021).